

Här säljs drömmar om hav och båtar

I Gamla Stan ligger stället för dig som älskar gamla marina föremål. I en tjärdoftande butik kan samlaren, jubelaren och jultomten botanisera hur länge som helst i ett myller av lockande prylar.

I en affär i Gamla Stan kan du få betala mellan 6 kronor och en miljon kronor för varorna. Där finns allt från tjärnsnöre till den kompletta inredningen från en sekelskiftes röksalong på den första färjan mellan Sverige och Tyskland. Det finns kanske ett tiotal sådana affärer för nautika i hela Europa, men bland de främsta är Fartygsmagasinet i Stockholm. Här kan man köpa nästan allt när det gäller samlarobjekt och prydadsföremål som har med sjön att göra. Och har de inte det du söker, kan de leda dig åt rätt håll.

Inte långt från Slottet och ett stenkast från Skeppsbron ligger affären på Österlånggatan 19. Skyltfönstren är proppfulla med allt möjligt för dem som älskar hav och båtar, som gamla tubkikare, fartygsmodeller, kompasser och böcker. Men det som fångar mest uppmärksamhet är allt i mäs-

En bild av mångfalden i Fartygsmagasinet. Det vita monstret är en rökdykarsmask som tillhört en hel dräkt och i början av seklet användes av speciellt utbildade sjömän för att bekämpa brand under däck. Med dräkten på kunde man bara kommunicera med omvärlden genom att dra i luftslangen, som det står på skylten på bröstet: "1 tug - more air, 2 tugs - less air, 3 tugs - help me out". Dräkten, som kostar 4.900 kr, tillverkades av London-firman Sebe Gorman, som gör tung dykarutrustning och har varit 175 år i branschen vid det här laget. I mitten en 300-watts lampa i koppar och mässing från 30-talsfärjan *Alandeia*, skrotad på 70-talet och kanske mest känd för att ha kapsejsat vid kaj på g a felaktig belastning. Pris 13.000 kr. Frälsarkransen i taket, gjord i kork och klädd i segelduk, kommer från en italiensk passagerarbåt från 50-talet som tillhörde en trio kryssningsfartyg, de 3 k musikbåtarna, namngivna efter de tre kända italienska kompositörerna Verdi, Rossini och Donizetti.

I mitten nertill en kartlåda avsedd för småbåtsbruk och fortfarande funktionell. Man tittar på olika delar av sjökorset genom att snurra runt det med hjälp av två stänger som finns inne i lådan; en rullande variant av våra dagars båtsportkort av bladdertyp och med plastfodral. Byggt i mahogny på 30-talet. Pris 2.250 kr.

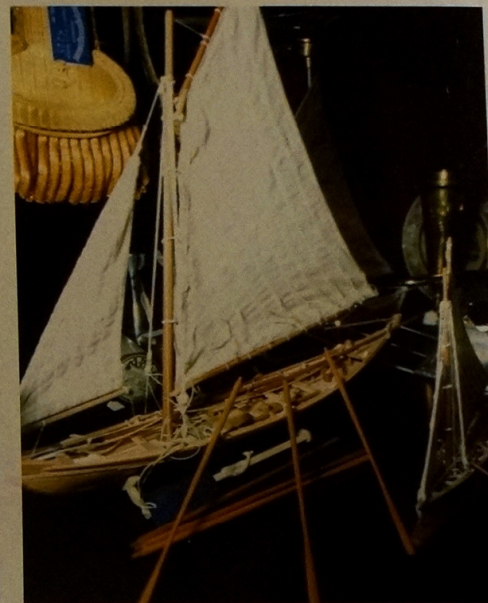

Kronometer gjord av John Parker & Sons, Liverpool, tillverkare åt British Admiralty. Den är av högsta kvalitet och sitter i en mahognylåda i en kardanusphängning som minskar rörelserna vid sjögång. De första kronometerna var fasta och mindre exakta eftersom de utsattes för centrifugalkrafter. Från mitten av 1800-talet och ett sekel framåt var kronometern den förnämsta av alla mekaniska klockor. Den var oundgänglig när det gällde att bestämma positionen med hjälp av navigation efter himlakropparna. Därför var det alltid samma person som vid samma tid varje dag vred upp klockan för att bibehålla så mycket precision som möjligt. Vanligen var det förste styrman som vred klockan vid vaktskiftet klockan 12.

Kronometern tillhör gräddan bland nautiska instrument, något som alla seriösa samlare vill ha. Detta exemplar kostar 28.800 kronor.

sing. Det finns en mängd föremål från gamla fartyg, från ventiler till fina instrument, som ligger och glittrar i ljuset. Även om man inte är intresserad av gamla skepp så dras man till fönstren av nyfikenhet inför allt glittr.

När man väl börjar kika runt i affären är det överraskande att skatten inte tar slut.

Samtidigt som dörren till härligheten slås upp möts man också av tjärns starka doft som präglar hela stället och det mjuka tickandet från de gamla kronometerna. Här finns det inga mobiltelefoner eller datorer som stör. Affären är inte stor och det bidrar till ställets känsla av måttnad. Varje utrymme är fyllt med alla möjliga slags nautiska prylar; äldre tiders instrument, marinmålningar, lanternor, vapen som pistoler och svärd, gamla sjöskums- och kritpipor, en fartygsmodell gjord enbart av tändstickor, timglas och kikare från 1700-talet, fartygsstrålkastare och däcksbelysningar, galjonsfigurer, etc. Listan bara fortsätter.

Även gamla fartygsmöbler i mahogny och mässing får plats härinne. Den större delen av dessa inredningsalternativ (för hem, kontor, hotell och restauranger) finns dock av utrymmesskal på diverse lager i Gamla Stan och annorstädes, men visas gärna för intresserade. Det finns så många saker att det är omöjligt att upptäcka allting under ett eller ens flera besök. Rune Arblom, som har jobbat här i fem år, berättar att till och med han kan överraskas av nya prylar ibland.

Sjömansdröm förverkligad

Fartygsmagasinet har snart funnits i trettio år. Dess grundare Freddy Braun, före detta

Modell av en klassisk 'whaling catcher', en valbåt, med alla detaljer funktionella. Ett antal snabba båtar av den här typen användes för att smyga sig in på valarna och komma så nära som möjligt eftersom man harpunerade för hand. Liksom de riktiga båtarna är modellen utrustad med en lång fångstlina och en stolpe att göra fast den vid. När linan blev för varm hade man en hink vatten redo. Jobbet var farligt och man riskerade att valen skulle dra ner den lilla båten, varför det alltid fanns en yxa till hands för att hugga av linan. Modellen är gjord av en i d valfångare från Azorerna på 30-talet. Priserna för den här typen av modeller ligger mellan 20 och 30 tusen kronor beroende på om hela båten, inklusive alla detaljer, är gjord i valben eller om en del är i trä och en del valben.

sjöman från Schweiz, seglade till Sverige i en Colin Archer-båt från Medelhavet i mitten av 60-talet. Efter en kort tid här sålde han båten och använde pengarna till att starta affären och förverkliga sin sjömansdröm.

Det hela började som en hobbyverksamhet medan han gjorde diverse andra arbeten för att få allting att gå runt. Han startade med att resa omkring och köpa upp hela

eller delar av fartyg som skulle skrotas, vilket han var bland de första att göra i Sverige. Ett av de tidigaste inköpen var mässing-ventilerna och ekinredningen samt möbler från svenska pansarfartyget Fylgia. Tidigare praxis var att man smälte ner metallerna och slängde allt som inte kunde smältas, utan att ta hänsyn till det gamla fina hantverk i mässing och exotiska träslag som fanns ombord på många äldre fartyg. Fredde visade sig vara duktig på att hitta kvalitetsföremål och höll på med uppköp av skrotade fartyg fram till 70-talet, då antalet fina skepp började tunnast ut.

Att resa till olika auktioner och upprätthålla bra kontakter med diverse samlare i Europa är enda sättet att komma över fina nautiska rekvisita idag. En fördel med de alltmest sällsynta föremålen är att värdet stigit dramatiskt, och verksamheten går bra. Förutom lokalen i Stockholm finns det även ett Fartygsmagasin i det lyxiga Docklands-området i London sedan ett tiotal år tillbaka, ett stort lager i Freddeys hemstad Basel, och nyligen öppnades också en affär i Oslo.

Freddy Braun lever som den globetrotter han är. Ständigt på resande fot mellan sina butiker, auktioner och samlare över hela Europa. I praktiken ser Rune och hans arbetskamrat Linnea Dahlström honom bara några gånger per månad.

Det är Rune och Linnea som driver företaget i Stockholm. Linnea har över tjugo års erfarenhet på Fartygsmagasinet och är väldigt kunnig på sin sak. Hon och Freddy träffades första gången vid Strandvägskajen där de bägge hade sina båtar liggande.

Rune Arblom med en av svenska Mari-nens kikaner i han-den. Kikaner från tyskt fabrikat från tiden för andra världskriget, gjord av massiv mässing som gör att den väger ungefär 10 kilo, men så är den också avsedd för fast montering på fartyget. Optiken (7x50) är av högsta kvalitet och reflex-behandlad. Pris 14.500 kr.

Bakom Rune en varvmodell av s/s Kara Sea, ett engelskt lastfartyg från början av seklet, en halvmodell med spegel byggd i trä och mässing. Det var tradition att göra en modell innan man byggde det riktiga skeppet. På skylten står "Built by Craig Taylor and Co. in Stockton on Tees for Sanders Wake and Co., London". Priset ligger kring 60.000 kr.

Även Rune har haft en mångårig kontakt med affären. Innan han började jobba där älskade han att komma förbi och titta på

Fartygsmagasinet nyttillverkar en hel del lampor, instrument och mässingdetaljer av hög kvalitet och mässingmärke för att göra kvaliteten under eget tillgängliga för en bredare krets. Priset för t ex lamporna ligger från ett par hundralappar upp till ca 600 kr, för instrumenten från ca 800 kr till ungefär 3.000 kronor.

allt som fanns. Rune förklarar att för detta yrke finns det inte några verkliga utbildningskurser. Det är bara mångårig erfarenhet som kan ge en auktoritet som hobby under långa timmar. En mängd böcker om gamla saker har varit en bra förberedelse för de böcker som är mycket svåra att läsa. Några av de som vill utforska ämnet är Jean Raucourt, samt Nautical Antiques and Collectibles av John Braddeley, Sotheby's.

Eftersom det saknas prislister att gå efter för att värdesätta föremålen i antikbranschen, måste man ha ganska god kännedom om ämnet för att kunna bedöma hur mycket olika objekt bör kosta. Oftast är det skick, ålder och sällsynthet som är måttstockarna. Vilket innebär att man måste veta vad som finns att köpa och sälja. På Fartygsmagasinet finns inga datorer där man kan söka efter inventarierna, de flesta föremålen som finns på lager har Linnea i huvudet. Skulle det inte räcka har man även en 'bibel' där varje föremåls data och pris finns noterade. Ibland, när det är ett väldigt ovanligt föremål som är svårt att prissätta, har man kontaktat Sjöhistoriska Museet, som också är en gammal kund, för assistans. Det är många års kunskap som utbyts den vägen. Men den som alltid har sista ordet när det gäller priset är Freddy.

Ingen stress – titta gärna

Det som köps av Fartygsmagasinet är av hög kvalitet, vilket kopplat med sällsyntheten innebär att både stort och smått i butiken stiger i värde med åren. Med tanke på det är det inte så konstigt att Rune råder sina kunder att köpa något i affären och på så sätt placera sina pengar, hellre än att sätta dem på banken.

Men Fartygsmagasinet är inte bara ett ställe för folk med mycket pengar. Kunderna kommer från alla samhällsskikt. En hel del barn och ungdomar kommer in och hittar något i present till sin 'sjötökige' far.

Det vanligaste är att man kommer tillbaka flera gånger innan man bestämt sig för att köpa. Rune förklarar:

– Här har man inte bråttom, man tar sin tid... Det finns ingen stress här.

När man hittar något av intresse i butiken är både Linnea och Rune villiga att prata länge om föremålet för att ge kunden alla fakta. Det är viktigt för den eventuella köparen att veta vad som finns i typ, ålder, skick och antal så att man kan komma överens om ett pris. Man ska gärna pruta och kan man inte komma överens så kanske det finns ett liknande föremål som kostar mindre.

Men vare sig man vill köpa något eller bara titta så är det alltid lika angenämt att kliva in över tröskeln till Fartygsmagasinet.

Michael Melanson

Artikelförfattaren är fotograf och fri-lansskribent.